

KROPPEDAL

Museum for Astronomi • Nyere Tid • Arkæologi

Enhed for lovpligtigt arbejde

Rapport om de arkæologiske undersøgelser ved
Bredebjerggård 6 og 7, TAK 1127 og 1139

Kroppedal, Museum for Astronomi • Nyere tid • Arkæologi

Kroppedals Allé 3, 2630 Taastrup

Tlf.: 43 30 30 00, Fax: 43 30 30 03,

E-mail: kontakt@kroppedal.dk, www.kroppedal.dk

Indholdsfortegnelse

Indledning.....	3
Resumé	3
Undersøgelsens forhistorie	3
Landskabet.....	4
Udgravningsmetode.....	4
Undersøgelsens resultater	4
Anlæg.....	5
Gruber.....	5
Kogestensgruber	5
Stolpehuller.....	5
Kulturlag.....	5
Huse	6
Hegn	6
Bredebjerggård 6 og 7	6
<i>Hus 5</i>	6
<i>Hegn/hus 9</i>	7
<i>Hegn 10</i>	7
<i>Hus 11</i>	8
<i>Hus 20</i>	8
<i>Hegn/hus 23</i>	8
<i>Hegn/hus 25</i>	8
Fund af oldsager	9
De kulturhistoriske perioder	9
Bronzealder	9
Jernalder.....	10
Udgravningens data	11
Bilag 1, udgravningsplan.....	12
Bilag 2, tidstavle	13

Indledning

Nærværende rapport dækker den arkæologiske udgravning som blev foretaget i april og maj 2003, som opfølgning på den arkæologiske forundersøgelse foretaget i marts måned 2003. Det udgravede område ved Bredebjergvej i Høje-Taastrup (figur 1) blev erhvervet af Forbruger-Kontakt og de arkæologiske undersøgelser finansieret af Birch & Krogboe A/S. Arealet var omfattet af to områder, hvor budgettet for udgravningen af område 1 blev godkendt af Kulturarvsstyrelsen den 3. april 2003 og udgravningen af område 2 den 21. maj 2003. Udgravningen blev foretaget i perioden fra den 23. april til den 30. maj 2003. Museet på Kroppedal, Arkæologisk Afdeling, varetog som det arkæologiske ansvarsmuseum i Københavns Amt undersøgelsen, og original-dokumentation samt oldsager opbevares på museet.

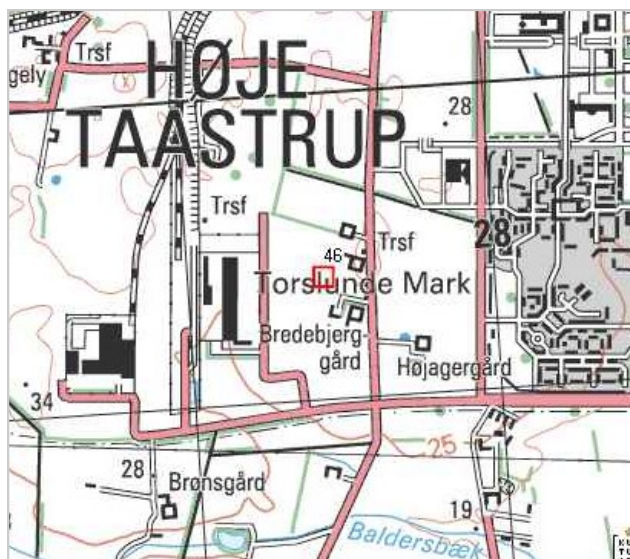

Fig. 1. Kort over området ved Bredebjerggård.
(Copyright © Kort & Matrikelstyrelsen).

Resumé

Ved udgravning af områderne kaldet "Bredebjerggård 6", TAK 1127 og "Bredebjerggård 7", TAK 1139 blev der på et 10.400 m² stort område udgravet spor efter bosættelse repræsenterende perioden fra yngre stenalder til yngre germansk jernalder, svarende til

tidsrummet ca. 3900 f. Kr. til 800 e. Kr. (Tidstavle, se bilag 2). Yngre stenalder er repræsenteret ved fragmenter af to flintøkser samt keramik typisk for perioden. Enkelte såkaldte gruber dateres til overgangen mellem yngre bronzealder og førromersk jernalder.

Hvad angår egentlige beboelseskonstruktioner, så blev i alt 26 huse og hegnsforløb undersøgt. Dateringerne heraf strækker sig fra yngre bronzealder til ind i yngre germansk jernalder med en hovedvægt inden for perioden 3. til 6. årh. e. Kr. Især må fremhæves fundet af et 44,5 m langt hovedhus med fuldstændige væg- og gavlførøb (hus 5, se figur 6). I tilknytning til huset ligger flere mindre huse og hegnsforløb, der gør det muligt at tale om en egentlig gård. Gården dateres inden for tidsintervallet 3. til 6. årh. e. Kr.

De arkæologiske undersøgelser af Bredebjerggård 6 og 7 placerer sig dermed fint i forlængelse af de øvrige kendte bebyggelsesspor fra området, der hovedsageligt dateres fra 4. til 6. årh. e. Kr.

Undersøgelsens forhistorie

Kroppedal – Museum for Astronomi, Nyere tid og Arkæologi modtog i foråret 2003 oplysninger om, at Forbruger Kontakt stod for at skulle erhverve en 22.500 m² stor grund i Høje-Taastrup Kommune. Området har i gennem flere år været genstand for forskellige arkæologiske udgravninger. Der er således foretaget arkæologiske undersøgelser på de tilstødende arealer både nord, syd og vest for området. Undersøgelserne har vist bebyggelsesspor fra hovedsageligt 4. til 6. årh. e. Kr. dvs. yngre romersk til yngre germansk jernalder.

En prøveundersøgelse af det aktuelle areal ved Bredebjergvej, dækkende område 1 (Bredebjerggård 6), blev iværksat 18. marts og afsluttedes 20 marts 2003. Undersøgelsen omfattede 12 søgegrøfter som afslørede et antal huse og hegnsforløb foruden gruber og et kulturlag. På baggrund af prøveundersøgelsens resultater blev et areal på 8.000 m² udvalgt til videre undersøgelse.

Undervejs i undersøgelsen af område 1 stod det klart at Forbruger-Kontakt også ønskede at bygge på arealet syd for undersøgelsesarealet, hvorfor Kroppedal den 13. maj foretog en prøveundersøgelse af det 7.000 m² store område 2 (Bredebjerggård 7). På baggrund heraf blev et 2.400 m² stort areal føjet til det samlede udgravningsområde (se bilag 1).

Landskabet

Arealet afgrænses mod syd af et ubebygget areal, mod vest af Bohus Boulevard. Mod nord og øst afskæres området af Bredebjergvej. Det undersøgte areal er relativt fladt, mellem 28,5 og 30,5 m. over havet. Flere steder ses mindre lavere liggende områder, som i tidens løb er fyldt op. Muldlaget er over det meste af området ca. 30-40 cm tykt, mens undergrunden overvejende består af sandblandet moræneler.

Udgravningsmetode

Udgravningen foregik ved at pløjelaget blev fjernet med en gravemaskine på bæltet med en to meter bred grab. De fremkomne fyldskifter blev markeret med skovl, efter at uklare fyldskifter først blev fladeskovlet. Herefter blev feltet fladeopmålt, og stolpehuller samt andre signifikante anlæg blev snittet og beskrevet. Derefter blev der udtaget jordprøver med henblik på makrofossilanalyser af udvalgte anlæg.

Undersøgelsens resultater

Der blev ved den arkæologiske undersøgelse, som tidligere nævnt, afdækket arealer svarende til i alt 29.500 m² og heraf blev et areal på 10.400 m² nærmere undersøgt. Undersøgelserne gav et forventet godt resultat med i alt 26 udgravede huse og hegnsforløb. Dateringerne strækker sig fra yngre bronzealder til 6. årh. e. Kr., hertil kommer flere økonomibygninger (staklader), som blot må henføres til oldtiden generelt. Hovedparten af dateringerne ligger mellem 3.- 6. årh. e. Kr. svarende til perioden yngre romersk jernalder til starten af yngre germansk jernalder.

Selve undersøgelsesarealet på Bredebjerggård var begrænset til det arbejdsareal, der ville blive berørt af anlægsarbejdet. Dette ligger som nævnt ovenfor, i direkte forlængelse af tidligere udgravede områder mod både nord, syd og vest, hvorfor der kan skabes et større sammenhængende billede af den forhistoriske aktivitet i området, selvom denne ikke er endeligt afgrænset. Nedenfor beskrives typiske anlæg på en fladegravning som denne (se figur 2) og de her fundne anlæg og konstruktioner gennemgås.

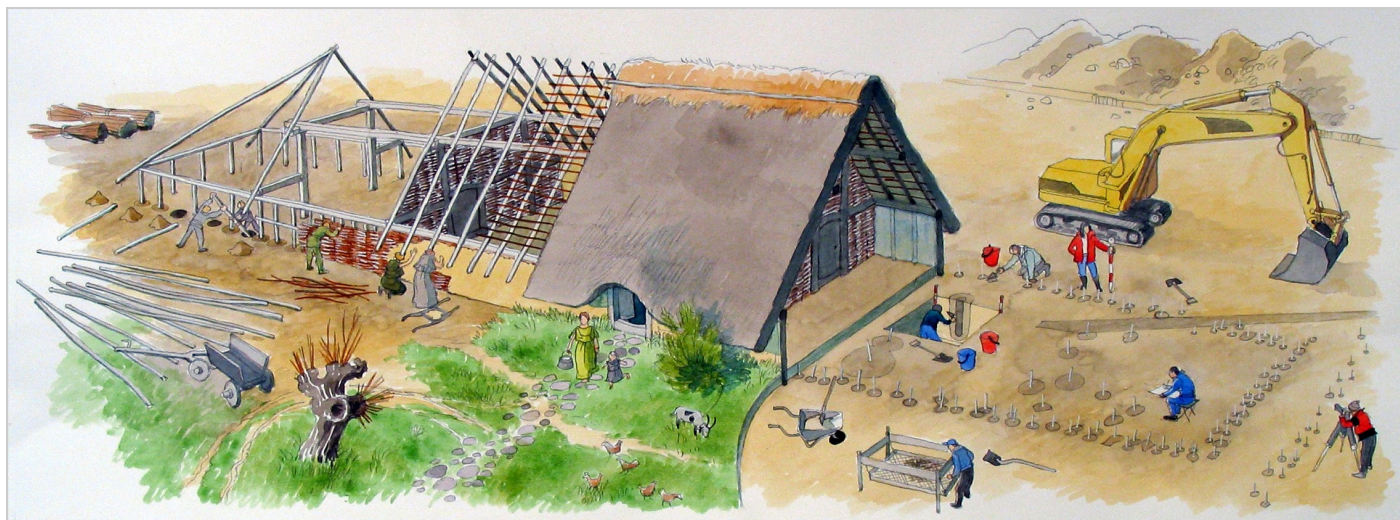

Fig. 2. Illustrationstegning af Charlotte Clante ©

Anlæg

Den arkæologiske undersøgelse på Bredebjerggård 6 og 7 resulterede i en række forskellige spor efter forhistorisk bosættelse, såkaldte anlæg. Et anlæg erkendes oftest som en forhistorisk nedgravning, der i dag kan ses som en mørkfarvet plet i undergrunden. Et anlæg kan indgå i en konstruktion, såsom stolpehuller til huse eller hegn, eller være et udtryk for forskellige aktiviteter f.eks. brønde, affaldsdeponering eller begravelser. Den forhistoriske bebyggelse på Bredebjerggård bestod primært af anlæg som stolpehuller, gruber, kogestensgruber samt et kulturlag.

Gruber

En grube er en fællesbetegnelse for irregulære nedgravninger af forskellige størrelser og med forskellige formål. Samme grube kan have haft skiftene funktioner gennem sin levetid. F.eks. kan man have gravet hullet for at skaffe råstoffer i form af ler eller sand, hvorefter hullet er blevet opfyldt med affald fra bopladsen gennem en periode (se figur 3).

Fig. 3. En arkæolog tegner et anlæg, formentlig en grube.

Kogestensgruber

Kogestensgruber er runde til ovale gruber. Karakteristisk for gruberne er, at fylden er iblandet ret store mængder trækul og større eller mindre stykker ildskørnede sten. Anlæggene indeholder sjældent genstande fra bopladsaktiviteterne og tolkes typisk som madlavningsanlæg.

Stolpehuller

Et stolpehul ses ofte som en cirkulær nedgravning der udgør nedgravningen, hvori stolpen har været placeret. Et stolpehul kan bestå af flere komponenter; selve nedgravningen og i denne et spor enten efter en stolpe der har stået i hullet og rådnet op, eller en sekundær opfyldning af det hul stolpen har efterladt når den er blevet hevet op (se figur 4).

Kulturlag

Kulturlag er som de øvrige anlægstyper resultatet af menneskelig aktivitet, i reglen bopladsaffald aflejret på selve bopladsen eller i en udsmidszone i umiddelbar nærhed af denne. Kulturlag bevares, i det åbne land, gerne i naturlige lavninger, hvor det delvist har været beskyttet mod moderne pløjning.

Fig. 4. Udgravning af stolpehuller.

Huse

Et hus erkendes typisk ved at genfinde stolpehullerne placeret i et bestemt mønster afhængig af konstruktionen som varierer gennem tiden, men ofte med sådan en regularitet at disse mønstre kan bruges til at tidsbestemme bebyggelsen.

Husene i oldtiden var bygget af træ. Taget blev båret af en række tagbærende stolper der stod enten som en enkelt række centralt placerede ned gennem huset (to-skibede huse) eller som to rækker stolper placeret parvis ned gennem huset (tre-skibede huse). Et hus med mere end to sæt tagbærende stolper benævnes også som et langhus. Derudover kan der sommetider observeres vægforløb i form af rækker af mindre stolper, som indrammer de tagbærende stolper. Vægkonstruktionen ved vi ikke så meget om, men den kan være udført af flettede vidjer, beklasket med ler. På grund af byggematerialerne havde et hus en begrænset levetid. Man regner med omkring 30-40 år.

I Danmark var husene i bondestenalder to-skibede, mens de i bronzealderen og jernalder typisk var tre-skibede (se figur 2). De tre-skibede huse er ofte opdelt i en beboelsesende, som regel i den vestlige del af huset, mens den østlige del har fungeret som stald. Den øst-vestlige orientering skyldes formentlig den fremherskende vindretning foruden ønsket om maksimal solindstråling.

Når huset havde udtjent sin levetid er det blevet revet ned og et nyt opført, ofte i umiddelbar nærhed af det foregående. Denne byggetradition er årsagen til, at arkæologerne kan finde adskillige hustomter fra samme periode ved hver enkelt udgravning uden at der er tale om en landsby. Husene har ikke alle stået samtidig, men har afløst hinanden over flere generationer.

Hegn

Hegn erkendes gennem rækker af identiske stolpehuller der ikke indgår i huskonstruktionerne. Disse kan typisk have indhegnet et gårdsanlæg, dyrefolde, marker eller særlige vejforløb hvor

dyrene har skullet gennes igennem.

Bredebjerggård 6 og 7

Ved Bredebjerggård blev der fundet en lang række anlæg, især huse og hegn, hvoraf de mest interessante vil blive behandlet i det efterfølgende.

Hus 2

Hus 2 (figur 5) er vestnordvest-østsydøst orienteret og minimum 15 m langt, huset består af 4 sæt tagbærende stolper og tolkes som hovedhus. Foruden de tagbærende stolper ses stolpehuller efter én gavlstolpe samt et par vægstolper. Fra en af de tagbærende stolper fandtes et enkelt udaterbart keramikskår samt rødbrændt lerklining. Hus 2 kan dateres til ældre romersk jernalder, år 0 til 150 e. Kr.

Fig. 5. Markering af hus 2 i fladen.

Hus 5

Hus 5 er det største hus på pladsen med sine imponerende 44,5 m længde (se figur 6). Huset er et øst-vest orienteret hovedhus med et meget velbevaret væg- og gavlforløb samt skillerum. Oprindeligt er hus 5 opført med syv sæt tagbærende stolper, men er på et tidspunkt forlænget med et stolpesæt mere, hvorved den gamle østgavl er opgivet og vægforløbet fortsat i østlig retning. Det nye gavl- og vægforløb er kun sporadisk bevaret for den udvidede østende.

En særlig konstruktionsmæssig detalje ses i husets vestende. Her ses fire stolpehuller, tilsammen dannende en rektangel. Hvilken konstruktionsform der er tale om står ikke klart, men at den har relation til huset synes oplagt.

Fremhæves må også en grube placeret centralt i huset. Denne kan opfattes som en kælder. Jordprøver herfra blev udtaget og de erkendte makrofossiler tyder på, at kælderen har indeholdt spor efter tærskaffald.

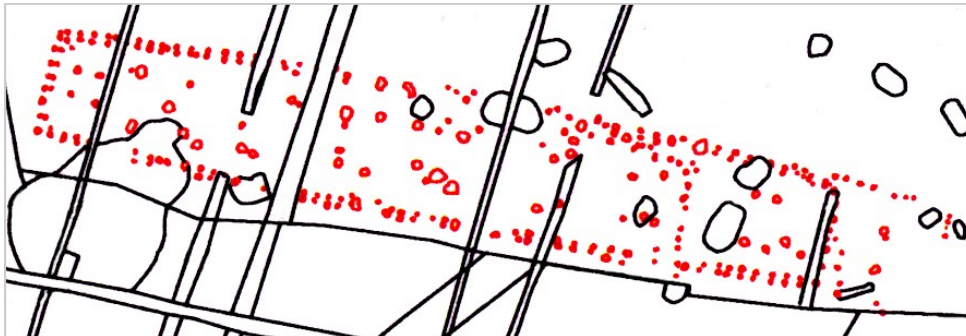

Fig. 6. Hus 5 med de tagbærende stolper i midten samt en udvidelse i østenden. Huset er 44,5 meter langt og kan dateres til 3. til 6. årh. e. Kr.

Hvad angår fundmaterialet fra huset, så indeholdt blot tre af de undersøgte stolpehuller keramikskår af ikke nærmere daterbar type.

Som enten forløber eller afløser for hus 5 ses hus 19. Dette er placeret omtrent oveni hus 5 og er dermed tydeligvis ikke samtidig hermed. Der er i modsætning til hus 5 ikke knyttet noget arkæologisk registrerbart væg- eller gavlforsløb til anlægsfasen ved hus 19. Gavlforsløb og væg må have været af en anden konstruktion end den benyttet for hus 5.

En række hegnsforsløb må desuden tolkes som hørende til hus 5/19 og samlet opfatte som en gårdsenhed. Det drejer sig om hegn/hus 9, hegn 10 samt hegn/hus 23 og 25.

Hus 5 kan dateres til 3. til 6. årh. e. Kr. svarende til perioden fra yngre romersk jernalder til germansk jernalder.

Hegn/hus 9

Hegn/hus 9 (figur 7) skal sandsynligvis opfattes som et nord-syd gående hegnsforsløb inkluderende en række parallelt løbende stolper, som har støttet et halvtag. Hegnshuset ligger lige nord for hus 5, kun adskilt herfra ved et "tomt" område mellem

husets vestgavl og hegnsforsløbet. Der kan være tale om et indgangsparti til gårdspladsen. Stolperne i hegnets yderside har været af en kraftigere konstruktion end den side, der har vendt ind mod gårdspladsen. Dette er et kendt fænomen

i i yngre jernalder. Et af stolpehullerne i hegn/hus 9 indeholdt 9 stk. ikke nærmere daterbare keramikskår.

Hegn/hus 9 dateres til 3. til 6. årh. e. Kr. svarende til perioden fra yngre romersk jernalder til germansk jernalder. Dateringen er givet ud fra antaget relation til hus 5.

Hegn 10

Hegn 10 er et cirkulært hegnsforsløb eller fold, omkransende en grube (se figur 7). Funktionen heraf er ukendt, men hegn og grube skal muligvis ses i relation til hinanden. Jordprøver af gruben er udtaget, men dens funktion er stadig ukendt. Hegn 10 skal antageligt ses i relation til hus 5 og dets gårdareal. Hegn 10 dateres til 3. til 6. årh. e. Kr. svarende til perioden fra yngre romersk jernalder til germansk jernalder. Dateringen er givet ud fra antaget relation til hus 5.

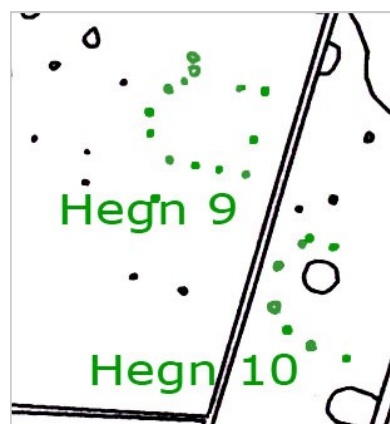

Fig. 7. Hegn 9 og 10, som må formodes at høre til hus 5.

Hus 11

Hus 11 (se figur 8) er et vestnordvest-østsydøst orienteret hovedhus med en længde på 9,2 m med bevarede væg- og gavlforløb i husets vestende. Huset består af 4 tagbærende stolpesæt, hvoraf det østligste sæt er forstyrret af et kulturlag.

Et af stolpehullerne fra de tagbærende sæt indeholdt keramikskår fra mellemneolitisk tid, (omkring 3000 f. Kr.) samt jernalderkeramik, lerklining og flint. Dateringen må dog anses som værende jernalder og de neolitiske indslag bør opfattes som tilfældig indblanding. Dateringen af hus 11 er yngre bronzealder/førromersk jernalder, svarende til perioden 1100 f. Kr. til år 0.

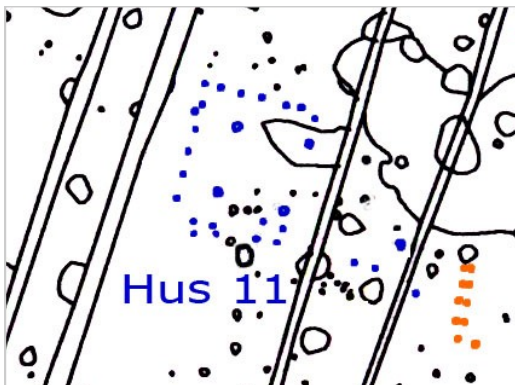

Fig. 8. Hus 11, hvor der bl.a. blev fundet keramik fra bondestenalderen.

Hus 20

Hus 20 er et 13 m langt øst-vest orienteret udhus bestående af tre sæt tagbærende stolper (se figur 9). Huset har et velbevaret vægforløb samt gavlpartier, dog let forstyrret af et kulturlag mod nordvest. Et indgangsparti kan udskilles i husets sydlige vægforløb. I et af stolpehullerne fra de tagbærende stolper fandtes både dyreknogeter og flintafslag.

Fig. 9. Hus 20, med indgangsparti i syd.

Dateringen af hus 20 er vanskelig at bestemme, da huset kun har to sæt tagbærende stolper, men grundet dets smalle bredde målt på de tagbærende stolper, er en datering mellem 5. og 6. årh. e. Kr. mest sandsynlig. En periode svarende til overgangen mellem ældre og yngre germansk jernalder.

Hegn/hus 23

Hegn/hus 23 er beliggende syd for hus 5 og 19, og består af en rektangulær konstruktion, hvortil der mod syd er knyttet et nord-syd gående hegn. I alt ca. 8,5 m længde. Selve den kvadratiske konstruktion består af temmelig dybe stolpehuller, omkring 40 cm. Dybden af stolpehullerne kunne tyde på en relativ høj konstruktion såsom et tårn. Alternativt kan der være tale om en fra jorden hævet økonomibygning, et fadebur. Selve hegnsforløbet er karakteriseret ved stolpehuller af væsentligt rigere dimensioner.

Det er oplagt at betragte at betragte hele konstruktionen, tårn og hegn, som del af gårdsstrukturen knyttet til den store hovedgård, enten hus 5 eller hus 19. Derudover må hegn/hus 23 ses i relation til hegn/hus 25 – for en samlet tolkning af de to konstruktioner, se hegn/hus 25.

Hegn/hus 23 dateres til 3. til 6. årh. e. Kr. svarende til perioden fra yngre romersk jernalder til germansk jernalder. Dateringen er givet ud fra antaget relation til hus 5 eller 19.

Hegn/hus 25

Der er tale om et nordvest-sydøst gående hegnsforløb, der mod vest ender i en rektangulær konstruktion. Den samlede længde er ca. 33 m. Da selve den rektangulære konstruktion er kendetegnet ved stolpehuller af ringe dybde, er det sandsynlig at vi her står med et fadebur og ikke som i hegn/hus 23 et tårn. De to hegnsforløb 23 og 25 (se figur 10) ligger i tæt relation til hinanden og det er sandsynligt, at der har været tale om en ombygning, så det billede vi ser i dag, er to faser af samme hegn.

Hegn/hus 25 dateres til 3. til 6. årh. e. Kr. svarende til perioden fra yngre romersk jernalder

til germansk jernalder. Dateringen er givet ud fra antaget relation til hus 5 eller 19.

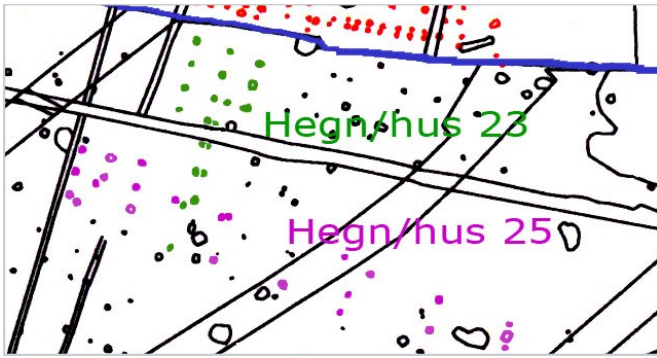

Fig. 10. Hegn 23 og 25, beliggende umiddelbart syd for hus 5.

Fund af oldsager

På pladsen blev der fundet en del oldsager i forskellige anlæg, hovedsageligt i gruber og stolpehuller, som det er karakteristisk for pladser af denne type. Fundene fordeler sig hovedsageligt på følgende oldsagstyper: Skår af keramik, bearbejdet flint, dyreknogler samt rødbrændt ler.

Ligesom de fleste andre oldsagstyper gennemgår keramikken en række stilskeft gennem oldtiden, der gør det muligt at tidsfæste de enkelte skår til en bestemt periode i oldtiden og dermed også de anlæg oldsagerne er fundet i. Fra undersøgelserne fandtes en del affaldsgruber som ved hjælp af keramikskår kunne dateres til yngre bronzealder (ca. 1100 til 500 f. Kr.) og jernalder (ca. 500 f. Kr. til 775 e. Kr.).

På samme måde som med keramikken, er det muligt at tidsfæste den bearbejdede flint. De forskellige flintredskaber gennemgår ligeledes forskellige funktionsmæssige og stilistiske ændringer gennem oldtiden. I kulturlaget er f.eks. fundet fragmenter af to flotte flintøkser fra bondestenalderen (ca. 3900 til 1700 f. Kr.). Den ældste af økserne var i brug for omkring 5.500 år siden. Flintøkser kunne på denne tid være op til over 40 cm lange og de var oftest slebet helt blanke og glatte. De var vigtigt redskab i bondestenalderen Danmark, både til træfældning og som prestigesymbol.

Dyreknoglerne kan artsbestemmes og er derved med til at fortælle om såvel omfanget som diversiteten i det husdyrhold man har haft på bopladsen. Knogler fra vilde dyr fortæller hvilke arter man har jaget og hjembragt til gården. Da knogler består af organisk materiale, indeholder de kulstof og kan dermed, ved hjælp af kulstof 14 metoden, dateres ad naturvidenskabelig vej og dermed hjælpe med til at tidsbestemme de anlæg de findes i.

Rødbrændt ler er en anden fundgruppe som optræder hyppigt på datidens bopladser, navnlig fra husenes stolpehuller. De klumper af brændt ler man finder stammer fra den lerklining, som har udgjort husenes vægge. Væggen bestod gerne af en træflettet væg hvorpå der blev klasket en ”lergrød” eller lerklining. Hvis huset er brændt rødfarves lerklining og bevares som rødbrændte lerklumper. Vi kan altså ud fra lerklining få en ide om hvordan husenes vægge har set ud.

De kulturhistoriske perioder

Nedenfor beskrives de perioder af oldtiden, der kendes fra Bredebjerggård 6 og 7, hvor huse- og hegnsforløb primært kan dateres til yngre bronzealder og jernalder.

BRONZEALDER (1700 - 500 f. Kr.)

Overgangen til bronzealderens samfund er en glidende proces, der starter allerede 700 år tidligere i den sidste del af bondestenalderen, hvor bronzen er begyndt at komme til Danmark. Metallet importeres fra de rige bronzealder-kulturer i Centraleuropa og fra Balkan, og man bliver hurtigt i stand til selv at forarbejde de nye materialer.

Bronzealdersamfundet i Danmark betegnes ofte som et høvdingedømme i modsætning til stenalderens stammesamfund. Høvdingen er en overordnet magt, og hans position synes at være af mere eller mindre arvelig karakter. Men hvor man i bronzealdersamfund udenfor Danmark specialiserer sin produktion på de enkelte gårde, hvorefter høvdingen står for den videre fordeling,

synes de enkelte familier her i Danmark at have deres egne gårde med en selvstændig produktion, der gør dem selvforsynende. Høvdingen kontrollerer og fordeler bronzen, som han skaffer gennem sin rigdom og handelskontakt med omverdenen. Støbeteknikken er et specialiseret erhverv, som ofte er tilknyttet specielt rige pladser. Bronzealderkulturen, i den form vi ser i Danmark, breder sig fra det nordlige Tyskland op til Mellemsverige og det sydlige Norge.

Familierne bosætter sig på enkeltliggende gårde, som består af et træbygget langhus med tilhørende udhuse. Familierne har deres eget husdyrhold, som kan ses ved at man i langhusene indretter den ene ende af huset til stald. De foretrukne kornarter man har dyrket er emmer, nøgenbyg og hvede.

Bronzealderen er en periode, hvor kulten er meget synlig for eftertiden, da man i modsætning til andre perioder har efterladt sig et stort billedmateriale i form af helleristningerne i Sverige og Norge, som er tegninger hugget ind i klippen der formodentligt viser de kultiske handlinger. I Danmark genfinder vi mange bronzegenstande, som svarer til de genstande, vi ser afbilledet på helleristningerne og i Yngre Bronzealder findes der et rigt billedmateriale indgraveret på mændenes rageknive, der kan tolkes som en fortælling om bronzealdermenneskets religiøse verdensforståelse.

JERNALDER (500 f. Kr. - 1050 e. Kr.)

Med overgangen til jernalderen introduceres jernet til samfundet. I modsætning til bronzen, som skal importeres, er fordelene ved jern, at man i stor udstrækning har kunnet være selvforsynende, da jernet kan udvindes i Danmark af lokalt myremalm. Jern viser sig også at være et bedre materiale til våben, især da man finder ud af at hærde det til stål. Teknikken med at udvinde jern opfindes formodentligt i det sydlige Balkan-område, hvorfra den spredte sig til Danmark via Centraleuropa. I modsætning til bronze som man støber, smeder man jernet. Der er altså også tale om en ny forarbejdningsteknik. Af importerede metaller fortsætter man med at importere bronze

om end i meget reducerede mængder samt guld og som et andet nyt metal, importerer man nu også sølv.

I jernalderen bor man ligesom i bronzealderen i tre-skibede langhuse, hvilket vil sige at der er to rækker tagbærende stolper placeret parvist ned gennem huset. Huset er typisk øst/vest vendt, med stald til husdyrene i østenden og beboelse i vestenden. I forhold til bronzealderen bliver husene i begyndelsen mindre, men gennem perioden vokser husene igen. Det er i denne periode at landsbyerne begynder at dukke op, og sidst i perioden ses de første bydannelser.

Hvor bronzealderens samfunds merkantile kontakt til omverdenen synes at være baseret på en begrænset udveksling af luksusvarer mellem høvdinge, bliver denne kontakt udviklet i jernalderen, hvor samfundet og ender med at blive et klassesamfund med kongemagt, rigdomscentre og udviklet handel, specialiseret håndværk og sejlads som en vigtig transportform.

Udgravningens data

Ansvarsmuseum: Museet på Kroppedal

J.nr.: TAK 1127

Kulturarvsstyrelsens j.nr.: P.4182/03

Stednummer: 020213, sb. 46, Torslunde sogn, Smørum herred, Københavns amt.

J.nr.: TAK 1139

Kulturarvsstyrelsens j.nr.: 2003-2123-0061

Stednummer: 020213, sb. 47, Torslunde sogn, Smørum herred, Københavns amt.

Ansvarshavende - samt daglig leder: Cand.mag. Anne B. Hansen

Beretningsansvarlige: Cand.mag. Anne B. Hansen og stud.mag. Rune Iversen

Studenter: Stud.mag. Anders Kjær, stud.mag. Birgith Kristensen, stud.mag. Christian Juel, stud.mag. Gerd B. Ravnholt, stud. mag. Kjartan Langsted, stud.mag. Mette Kjelstrup, stud.mag. Niels P. Grumløse, stud.mag. Rikke Elise Roos samt stud.mag. Tina Rasmussen

Gravemaskinen blev ført af Torben Andersen fra firmaet Arne Hansen.

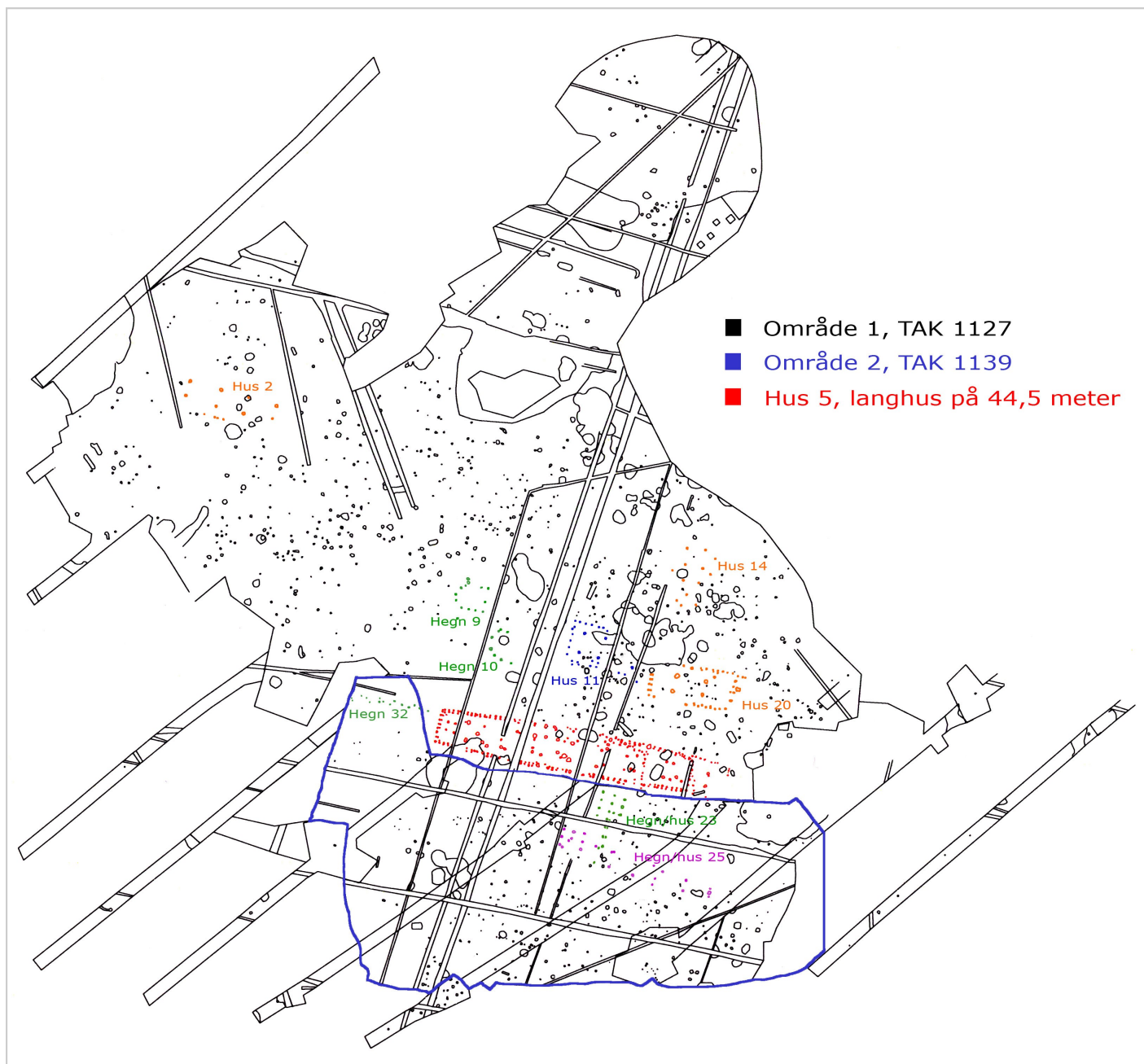
Opmåling med GPS samt bearbejdning af planer blev foretaget af museumsteknikere Jan Poulsen og Birgith Kristensen.

Konserveringsarbejdet er udført af: konserveringstekniker Lone Brorson Andersen

Frivillige hjælpere kom fra Tværpilen – Vestegnens Amatørarkæologiske Forening.

Bygherrerapport: er lavet af museumstekniker Annemarie Bönnelycke

Bilag 1, oversigtsplan over undersøgelsesområdet ved Bredebjerggård 6 og 7.

Tidstavle

Periode	Underperiode	Kalenderår
Middelalder	Senmiddelalder	1536
	Højmiddelalder	1400
	Tidlig middelalder	1200
	Vikingetid	1050
Jernalder		775
	Germansk jernalder	375
	Romersk jernalder	Kr. Fødsel
Bronzealder	Førromersk jernalder	500 f.Kr.
	Yngre bronzealder	1100 f.Kr.
	Ældre bronzealder	1700 f.Kr.
	Dolktid / senneolitisk tid	2400 f.Kr.
Bondestenalder	Enkeltgravstid	2800 f.Kr.
	Mellemneolitisk tid	3200 f.Kr.
	Tragtbægerkultur	3900 f.Kr.
Yngre jægerstenalder	Ertebøllekultur	5400 f.Kr.
	Kongemosekultur	6800 f.Kr.
	Maglelosekultur	9000 f.Kr.
Ældre jægerstenalder	Ahrensburgkultur	10000 f.Kr.
	Brommekultur	11500 f.Kr.
	Federmesserkultur	12000 f.Kr.
	Hamburgkultur	13000 f.Kr.